

УДК 658.14

Основні напрями поліпшення фінансового стану підприємства за показниками фінансової стійкості

Гайдис Надія Михайлівна,
старший викладач
кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Львівського інституту банківської справи
Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ);
e-mail: gnm@lbi.wubn.net

Федоркова Юлія Миколаївна,
студентка фінансово-економічного факультету,
Львівського інституту банківської справи
Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ);
e-mail: gnm@lbi.wubn.net

Анотація. Розглянуто сутність поняття «фінансова стійкість підприємства» та основні методологічні підходи до аналізу фінансового стану підприємства. Проаналізовано й оцінено фінансовий стан підприємства, що надає залізничні транспортні послуги. Запропоновано основні шляхи поліпшення фінансового стану підприємства за показниками фінансової стійкості.

Ключові слова: фінансовий стан, фінансова стійкість, абсолютні показники, відносні показники, типи фінансової стійкості.

Формул: 0; рис.: 1; табл.: 1; бібл.: 10.

Basic Directions of Improvement of the Financial State of Enterprise are on Indexes of Financial Firmness

Haidys Nadia,
Senior Teacher, Department of Finances and Financial-Economic Safety,
Lviv Institute of Banking
of the University of Banking of the National Bank of Ukraine (city of Kyiv);
e-mail: gnm@lbi.wubn.net

Fedorkova Julia,
Student, Department of Financial-Economic,
Lviv Institute of Banking
of the University of the Banking of the National Bank of Ukraine (city of Kyiv);
e-mail: gnm@lbi.wubn.net

Abstract. Essence of concept «financial firmness of enterprise is considered in the article». Certain advantages and lacks of the basic methodological going near the analysis of financial firmness enterprise. The financial state of enterprise which gives railway transport services is analysed and appraised. The basic ways of improvement of the financial state of enterprise are of feredon the indexes of financial firmness, among which in crease of profit yield from a sale, refunding of account receivable, diminishing of initial money streams, through the decline of unit and charges cost, the source of coverage of which an income, economic integration of enterprises, prognostication, and monitoring of the financial state of enterprise, comes forward.

Keywords: financial condition, financial stability, absolute indicators, relative indicators, types of financial stability.

Formulas: 0; fig.: 1; tabl.: 1; bibl.: 10.

Основные направления улучшения финансового состояния предприятия по показателям финансовой устойчивости

Гайдис Надежда Михайловна,
старший преподаватель
кафедры финансов и финансово-экономической безопасности
Львовского института банковского дела
Университета банковского дела Национального банка Украины (г. Киев);
e-mail: gnm@lbi.wubn.net

Федоркова Юлия Николаевна,
студентка финансово-экономического факультета
Львовского института банковского дела
Университета банковского дела Национального банка Украины (г. Киев);
e-mail: gnm@lbi.wubn.net

Аннотация. Рассмотрены сущность понятия «финансовая устойчивость предприятия» и основные методологические подходы к анализу финансового состояния предприятия. Проанализировано и оценено финансовое состояние предприятия, которое предоставляет железнодорожные транспортные услуги. Предложены основные пути улучшения финансового состояния предприятия на основе показателей финансовой устойчивости.

Ключевые слова: финансовое состояние, финансовая устойчивость, абсолютные показатели, относительные показатели, типы финансовой устойчивости.
Формул: 0; рис.: 1; табл.: 1; библи.: 10.

Вступ. Фінансовий стан – це складна, інтегрована за багатьма показниками характеристика діяльності підприємства в певному періоді, що відображає ступінь забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами, раціональності їх розміщення, забезпеченості власними оборотними коштами для своєчасного проведення грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями та здійснення ефективної господарської діяльності в майбутньому.

Аналіз досліджень і постановка завдання. Питання аналізу фінансового стану підприємства знайшли своє відображення в роботах багатьох вітчизняних і закордонних учених, зокрема – М. Болюх, В. Іваненко, М. Лапішко, Г. Панової, А. Поддєрьогіна, П. Роуза, Д. Уайтінга, Е. Хелферта, В. Черкасова, А. Шеремета, Д. Городинської, І. Данильчук, Г. Карпенко, Е. Мороз, Т. Обущак, О. Рудницької, В. Смачило, В. О. Фридинського та інших [1–6; 8–10].

Мета роботи – висвітлення основних теоретико-методологічних засад аналізу фінансового стану підприємства за показниками фінансової стійкості та визначення основних шляхів поліпшення фінансового стану на основі показників фінансової стійкості.

Результати дослідження. Перш за все, фінансовий стан підприємства оцінюється його фінансовою стійкістю і платоспроможністю. Платоспроможність відображає здатність підприємства платити за своїми боргами і зобов'язаннями в конкретний період часу. Під фінансовою стійкістю слід розуміти платоспроможність підприємства в часі з дотриманням умови фінансової рівноваги між власними і позиковими коштами.

Аналіз фінансової стійкості підприємства є найважливішою характеристикою його діяльності та фінансово-економічного добробуту, яка характеризує результат його поточного, інвестиційного і фінансо-

вого розвитку, містить необхідну інформацію для інвесторів, а також відображає здатність підприємства відповідати за своїми боргами й зобов'язаннями і нарощувати економічний потенціал. Фінансова стійкість підприємства найвищою є тоді, коли воно здатне розвиватися переважно за рахунок власних джерел фінансування. Вона характеризує ступінь фінансової незалежності щодо володіння і використання власного майна підприємства.

Оцінювання фінансової стійкості підприємства можна здійснювати за допомогою абсолютних і відносних показників. Зокрема, за допомогою відносних показників визначаємо тип фінансової стійкості підприємства, а відносні показники дозволяють отримати оцінку платоспроможності та структури капіталу.

Розрізняють такі типи фінансової стійкості підприємства [1–3; 5; 10].

1. Абсолютна фінансова стійкість (на практиці трапляється дуже рідко) – ситуація, за якої власні оборотні кошти забезпечують запаси і витрати підприємства ($ЗМОА < ВОК$).
2. Нормально-стійкий фінансовий стан – ситуація, за якої запаси і витрати забезпечуються сумою власних оборотних коштів та довгостроковими позиковими джерелами ($ВОК < ЗМОА < НДФЗ$).
3. Нестійкий фінансовий стан – ситуація, за якої запаси і витрати забезпечуються за рахунок власних оборотних коштів, довгострокових позикових джерел та короткострокових кредитів і позик ($ЗМОА > НДФЗ$).
4. Кризовий фінансовий стан – ситуація, за якої запаси і витрати не забезпечуються джерелами їх формування, і підприємство перебуває на межі банкрутства.

Оцінювання фінансової стійкості підприємства проведемо на прикладі ДТГО «Львівська залізниця». Вибір об'єкта дослідження обумовлено тим, що надання транспортних послуг є однією з найважливіших функцій держави, а залізничний транспорт – найбільш економний варіант пересування країною для більшості населення в умовах жорсткої соціальної

диференціації. У даний час залізничні транспортні послуги є здебільшого збитковими, а рентабельність – одна з головних передумов забезпечення фінансової стійкості та задовільного фінансового стану підприємства.

Визначимо тип фінансової стійкості ДТГО «Львівська залізниця» (рис. 1).

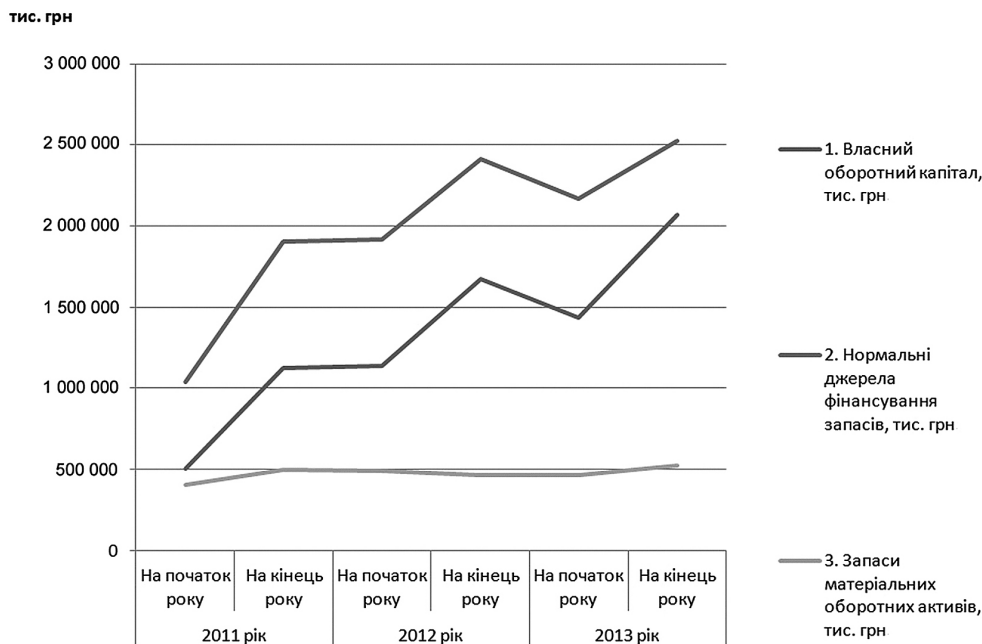

Рис. 1. Динаміка вартості майна ДТГО «Львівська залізниця» у 2011–2013 рр.

Примітка. Побудовано за [7].

Як видно з рис. 1, протягом останніх трьох років тип фінансової стійкості ДТГО «Львівська залізниця» є абсолютним, оскільки власні оборотні кошти переважають над запасами і затратами підприємства. При цьому слід відмітити, що приріст капіталу відбувався більшими темпами, ніж зростання запасів і затрат (143,88% проти 27,93% відповідно). Збільшення капіталу підприємства відбулося за рахунок зростання капіталу в дооцінках (на 4 105 202 тис. грн), нерозподіленого прибутку (на 1 727 265

тис. грн), залучення довгострокових кредитів банку (на 284 429 тис. грн) і поточної кредиторської заборгованості (на 696 770 тис. грн). Абсолютний тип фінансової стійкості дозволяє фінансувати необоротні активи і половину оборотних за рахунок власних коштів, тим самим зменшуючи обсяги залучення позикових коштів.

Результати оцінки платоспроможності ДТГО «Львівська залізниця» за відносними показниками фінансової стійкості узагальнено в табл. 1.

Таблиця 1

Відносні показники фінансової стійкості ДТГО «Львівська залізниця»

Показники	2011 рік		2012 рік		2013 рік		Нормативне значення	
	на початок звітного періоду	на кінець звітного періоду	на початок звітного періоду	на кінець звітного періоду	на початок звітного періоду	на кінець звітного періоду		
K_a	0,72	0,78	0,78	0,79	0,79	0,80	>	0,5
$K_{ман}$	0,06	0,12	0,12	0,16	0,14	0,20	>	0,5
$K_{фс}$	0,90	0,88	0,88	0,88	0,86	0,88	>	0,5
$K_{фз}$	0,28	0,22	0,22	0,21	0,21	0,20	<	0,4
$K_{фин}$	0,39	0,29	0,29	0,26	0,26	0,25		0,3–0,5
$K_{моб}$	0,17	0,26	0,26	0,33	0,33	0,38	>	0,5
$K_{соа}$	0,32	0,43	0,44	0,52	0,45	0,57		0,6–0,8
$K_{пзаг}$	1,48	1,77	1,77	2,08	1,81	2,34		-
$K_{здз}$	0,19	0,11	0,11	0,09	0,07	0,08		-
$K_{ин}$	0,84	0,98	0,98	1,05	1,05	1,10		-

Примітка. Розраховано за [7].

Отже, згідно з даними, наведеними у *табл. 1*, фінансовий стан ДТГО «Львівська залізниця» є задовільним. Коефіцієнт автономії протягом аналізованого періоду зріс на 0,08 і становить 0,80, що свідчить про можливість підприємства фінансувати 80% витрат на здійснення господарської діяльності за рахунок власного капіталу. Фактичні значення коефіцієнта автономії протягом 2011–2013 рр. перевищують нормативне значення, що характеризує платоспроможність підприємства як перспективну і поточну. Коефіцієнт фінансової залежності на кінець аналізованого періоду зменшився до 0,20, що свідчить про достатність власного капіталу для фінансування майна підприємства і скорочення потреби в позиковому капіталі. Проте слід зауважити, що значення цього показника відповідають нормативному.

Значення коефіцієнта фінансового напруження ($K_{\text{фн}}$), або плеча фінансового важеля, який виражає відношення всіх зобов'язань підприємства до власного капіталу, на кінець 2013 року зменшилось на 0,14 і становить 0,25, що мало позитивний вплив на ліквідність і платоспроможність підприємства, оскільки розраховані значення потрапляють до діапазону нормативного значення. Оптимальним значенням цього коефіцієнта вважається результат, що потрапляє в діапазон від 0,3 до 0,5.

Для характеристики участі довгострокових зобов'язань у фінансових ресурсах підприємства ми розраховали коефіцієнт залучення довгострокових зобов'язань ($K_{\text{зв}}$). На кінець періоду цей показник зменшився на 0,11 і становить 0,08. Зменшення цього показника свідчить про негативні тенденції у структурі пасивів підприємства.

Значення коефіцієнта інвестування ($K_{\text{ін}}$) за 2011–2013 рр. зросло на 0,26 і становить 1,10, що свідчить про покриття вкладень у необоротні активи за рахунок власних коштів підприємства, а його зростання позитивно відбивається на фінансовій стійкості підприємства за аналізований період.

Коефіцієнт маневрування власного капіталу ($K_{\text{мк}}$) на кінець аналізованого періоду зріс у 3,33 рази, що свідчить про значне зростання частки власного капіталу, яка може бути використана для фінансування поточної діяльності підприємства, що є позитивним явищем для підприємства.

Коефіцієнт самофінансування оборотних активів ($K_{\text{са}}$), або коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів ($K_{\text{звк}}$), на кінець року збільшився на 0,25 (тобто майже удвічі), що свідчить про зростання можливості підприємства фінансування запасів за рахунок власного оборотного капіталу, а наближення фактичного значення показника на кінець 2013 року (0,53) до нормативного задовільно характеризує фінансову стійкість підприємства.

Коефіцієнт фінансової стійкості на кінець періоду знизився до 0,88 із 0,90, що є свідченням скорочення питомої ваги всіх коштів, які підприємство може використати без втрат для кредиторів, у загальній вартості майна.

Коефіцієнт мобільності на кінець періоду зріс на 0,21 і становить 0,38, що свідчить про зростання по-

тенційної можливості перетворення активів у ліквідні кошти, проте фактичні значення не відповідають нормативним, що не можна розглядати як позитивне явище для фінансового стану та платоспроможності підприємства.

Коефіцієнт загального покриття характеризує ліквідність активів підприємства. Значення цього показника на кінець аналізованого періоду зросло на 0,86 і становить 2,34. Перевищення $K_{\text{заг}}$ від значення, яке дорівнює 2, свідчить про можливість підприємства погасити поточні зобов'язання.

Фінансовий стан підприємства визначається за такими елементами: прибутковістю роботи підприємства; оптимальністю розподілу прибутку, що залишився в розпорядженні підприємства після сплати податків та обов'язкових платежів; наявністю власних фінансових ресурсів не лише мінімально потрібного рівня для організації виробничого процесу і процесу реалізації продукції; раціональним розміщенням основних і обігових фондів; платоспроможністю та ліквідністю [6; 8].

Поліпшення фінансового стану підприємства можливе за рахунок збільшення виручки від продажу продукції, продажу основних фондів, рефінансування дебіторської заборгованості, зниження собівартості продукції, зниження витрат, що покриваються за рахунок прибутку [10].

При цьому варто враховувати низку чинників, які впливають на розмір грошових потоків підприємства [3; 4; 8; 9]:

- природні, кліматичні, транспортні та інші зовнішні фактори, що зумовлюють виникнення додаткових витрачань чи припливів грошових коштів;
- галузева належність суб'єкта господарювання;
- структура продукції чи послуг, її частка у платоспроможному попиті;
- величина і структура витрат, їхня динаміка порівняно з грошовими потоками;
- склад майна і фінансових ресурсів, включаючи запаси і резерви, їх склад і структуру;
- фінансове прогнозування, тобто розроблення можливих шляхів розвитку фінансів у перспективі;
- податкова і кредитна політика, ступінь розвитку фінансового ринку, страхової справи та зовнішньоекономічних зв'язків тощо.

Зазвичай використовують такий напрям поліпшення фінансового стану, як збільшення виручки від продажу (нарощування обсягів реалізації та збільшення ціни). Щоб збільшити обсяги реалізації, необхідно максимально активізувати збутову діяльність підприємства. Працюючи в умовах ринку, підприємство повинно розробити певну систему ціноутворення (стратегія «збирання вершків», «низьких цін» тощо).

Ще одним шляхом поліпшення фінансового стану підприємства є рефінансування дебіторської заборгованості, основними формами якої є: факторинг, облік векселів, які видані покупцям продукції, форфейтинг. При цьому в умовах інфляції для фінансового стану підприємства кредиторська заборгованість повинна перевищувати дебіторську.

Одним із основних напрямів пошуку резервів є зменшення вихідних грошових потоків через зниження собівартості продукції та витрат, джерелом покриття яких виступає прибуток (зниження норм їхнього використання, скорочення відходів і витрат у процесі виробництва і збереження, повторне використання матеріалів, упровадження безвідхідних технологій, зниження витрат заробітної плати, скорочення адміністративно-управлінських витрат, ліквідація непродуктивних витрат і втрат тощо) [6; 8].

Достатньо новим напрямом поліпшення фінансового стану сучасних підприємств є їхня економічна інтеграція, яка поділяється на вертикальну (поєднання в одній формі різних галузей виробництва; сприяє об'єднанню з ключовими постачальниками сировини і матеріалів) і горизонтальну (поєднання в одній формі виробництва різнорідної продукції на єдиній сировинній чи технологічній основі; передбачає пошук можливостей здійснення закупівель разом з іншим покупцем) [6; 9].

Прогнозування і моніторинг також сприяють поліпшенню фінансового стану підприємства: постій-

ний моніторинг внутрішнього і зовнішнього станів підприємства; розроблення заходів із зниження зовнішньої вразливості підприємства; розроблення підготовчих планів при виникненні проблемних ситуацій, здійснення попередніх заходів для їх забезпечення; упровадження планів практичних заходів при виникненні кризової ситуації, прийняття ризикових і нестандартних рішень у разі відхилення розвитку ситуації; координація дій усіх учасників і контроль за виконанням заходів та їхніми результатами [6; 9].

Висновки. Методика оцінювання фінансової стійкості з використанням системи відносних показників є ґрунтовнішою порівняно з методикою її оцінювання за абсолютними показниками. Однак і методика оцінювання з використанням фінансових коефіцієнтів має свої недоліки. Різна спрямованість коефіцієнтів, відмінність у рівнях критичних значень часто роблять неможливим чітке визначення на їх основі типу фінансової стійкості підприємства. Крім цього, отримання правильних висновків ускладнюється тим, що ті ж самі зміни значень фінансових коефіцієнтів можуть бути наслідками впливу різних факторів.

Список використаної літератури

1. Азаренкова Г. М. Фінанси підприємств : навч. посібник / Г. М. Азаренкова, Т. М. Журавель, Р. М. Михайленко. – 2-ге вид., випр. і допов. – К. : Знання-Прес, 2006. – 287 с. – Режим доступу : <http://lib.sumdu.edu.ua/library/DocDownloadForm?docid=127430>.
2. Бланк І. О. Фінансовий менеджмент : навч. посібник / І. О. Бланк. – К. : Ельга, 2008. – 724 с. – Режим доступу : <http://lib.sumdu.edu.ua/library/DocDownloadForm?docid=181122>.
3. Гайдис Н. М. Фінансовий аналіз : навч.-метод. посібник / Н. М. Гайдис ; Національний банк України. Львівський банківський ін-т. – Львів : ЛБІ НБУ, 2006. – 414 с.
4. Дулембова К. О. Шляхи покращення фінансового стану підприємства [Електронний ресурс] / К. О. Дулембова. – Режим доступу : <http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3087/1/Дулембова%20К.О.%20Шляхи%20покращення%20фінансового%20стану%20підприємства.pdf>.
5. Лапішко М. Л. Основи фінансово-статистичного аналізу економічних процесів. – Львів : Світ, 1995. – 328 с.
6. Напрями поліпшення фінансового стану підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/11_NPE_2013/Economics/10_134009.doc.htm.
7. Офіційний сайт ДТГО «Львівська залізниця» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : railway.lviv.ua/info/announcements/issuer-info.
8. Приходько Н. І. Напрями поліпшення фінансового стану підприємства [Електронний ресурс] / Н. І. Приходько, А. М. Меліхова. – Режим доступу : <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=41558>.
9. Рябенко Г. М. Шляхи покращення фінансового стану підприємств / Г. М. Рябенко. – К. : Знання, 2011. – 341 с.
10. Фінансовий менеджмент : навч.- метод. посібник / А. М. Поддєрьогін, Л. Д. Буряк, Н. Ю. Калач. – К. : КНЕУ, 2001. – 294 с. – Режим доступу : <http://lib.sumdu.edu.ua/library/DocDownloadForm?docid=61431>.

References

1. Azarenkova H. M. Finansy pidpriemst: navch. posib. / H. M. Azarenkova, T. M. Zhuravel, R. M. Mykhailenko. – 2-he vyd., vypr. i dop. – K.: Zannia-Pris, 2006. – 287 s. – Rezhym dostupu: <http://lib.sumdu.edu.ua/library/DocDownloadForm?docid=127430>.
2. Blank I. O. Finansovyi menedzhment: navch. pos. / I. O. Blank. – K.: Elha, 2008. – 724 s. – Rezhym dostupu: <http://lib.sumdu.edu.ua/library/DocDownloadForm?docid=181122>.
3. Haidys N. M. Finansovyi analiz: Navch.-metod. posibnyk / N. M. Haidys ; Natsionalnyi bank Ukrainy; Lvivskiy bankivskiy in-t. – L. : LBI NBU, 2006. – 414 s.
4. Dulembova K. O. Shliakhy pokrashchennia finansovoho stanu pidpriemstva [Elektronnyi resurs] / K. O. Dulembova. – Rezhym dostupu: <http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3087/1/Dulembova%20K.O.%20Shliakhy%20pokrashchennia%20finansovoho%20stanu%20pidpriemstva.pdf>.
5. Lapishko M. L. Osnovy finansovo-statystychnoho analizu ekonomichnyk hprotsesiv. – Lviv: Svit, 1995. – 328 s.
6. Napriamy polipshennia finansovoho stanu pidpriemstva [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.rusnauka.com/11_NPE_2013/Economics/10_134009.doc.htm.

7. Ofitsiyni sait DTHO «Lvivska zaliznytsia» [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: railway.lviv.ua/info/announcements/issuer-info.
8. Prykhodko N. I. Napriamy polipshennia finansovoho stanu pidpriemstva [Elektronnyi resurs] / N. I. Prykhodko, A. M. Melikhova. – Rezhym dostupu: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=41558>.
9. Riabenko H. M. Shliakhy pokrashchennia finansovoho stanu pidpriemstv [Elektronnyi resurs] / H. M. Riabenko. – K. : Znannia, 2011. – 341 s.
10. Finansovyi menedzhment: navch.-metod. posib. / A. M. Poddierohin, L. D. Buriak, N. Iu. Kalach. – K.: KNEU, 2001. – 294 s. – Rezhym dostupu: <http://lib.sumdu.edu.ua/library/DocDownloadForm?docid=61431>.